

Tóth Mária

SZERELMES KEZEK

Kinyílt az irodám ajtaja, magas, vékony férfi lépett be, barna ballonkabátot viselt, rajta nagy, fényes, ezüstös gombok, bejött és bemutatkozott, Ionescu Tudor Mihai Dorohoz, mesterségére nézve orvos. No, nem Bukarestben, hanem valahol Erdély közepén, Dicsőszentmártonban. Nem igaz, hogy meglátni és megszeretni egy pillanat műve volt, leült velem szemben és szövegelt, a jobb keze az íróasztalon. „A vér mondja meg az anyagnak, hogyan mozogjon”, írta le Einstein. Az einsteini fizika nem jöhetett volna létre a newtoni gondolatrendszer nélkül. Az orvos, aki velem szemben ült, kicsit titok, kicsit ósdi volt, mintha egy másik évszázadból küldték volna ide, elibém. Egy papnövendékre hasonlított, unalomig vérszegény, külsőre nem vágtaztak akarások benne, hogy felkorbácsolják vágyait. A keze viszont elegáns és szép volt. Ő volt a *belle étrangère*, ahogy a franciák mondanák. „Mert lezárva megromlik bennem a szerelem, kő lesz a szeretet, értéktelen a bánat.” (Nagy László) Nekem az orvos keze kellett. Az orvos kezében a tudatosság és az ösztönösség kényes egyensúlya jött létre. Valósult meg. A hős elvetett magjának teremnie kellett. Az orvos, ahogyan ott ült velem szemben, az a melámed földi vonulásához hasonlított, létigazságok letéteményese lett belőle. Arra, amit mondott, oda se figyeltem, hirtelen hangon rászóltam:

- Menjünk ki a Bellu temetőbe.

Az orvos elhallgatott, egyenesen a szemembe nézett.

- Mit mondott?

Megismételtem, hogy nekem a temetőben lenne kedvem sétafikálni. Nem kérdezősködött, annyit mondott:

- Jó.

- Akkor holnap délben itt legyen, érti?

Nem éreztem a hirtelen óhajtság hideglelős kényszerét, hiszen ez a férfi idegen volt számomra. Én viszont nem kerestem a szavakat, csak kimondtam az óhajomat. Az irodában a háttér pusztá derengés volt. Magasba törő fénynyalábok törtek elő a kérésemből: látjátok, feleim, hogy merek én szárnyalni is a világban. Ilyet egy férjes asszony nem

mondhatna ki. De kimondta. Amikor másnap felszálltunk a 31-es buszra, még nem sejtettem, hogy engem ez a leendő szerelem meg fog tépázni. A fontos az, hogy az időben álldogáló tárgyak mennyit árulnak el önmagukból. Egyelőre az orvos és köztem közöny honolt, amolyan udvarias közöny, amibe sok minden beleférhet. Annyira megkeményedett a szemem, hogy meg se rebbent. Arra gondoltam: ebből a szerelemből sose lesz románc. A tekintetem bódult lehetett, abban a korban voltam már, hogy a szemem mindent percipiált. A tenyerem nyitva volt a padon, s az orvos rányomta az ő kezét, mintha fogva tartaná. Értékkategória szintjén ez a lecsapoló érzés szép volt. Prospero mondja a *Viharban*, hogy a színház egy nagy titok, lavírozás a lehetséges és a lehetetlen határán. Az orvos elárulta, hogy a családjának sok tagja a Bellu temetőben pihen. Ő nem volt ott a szertartásokon, Virginia nevű anyja képviselte a családot. Aztán váratlanul kibökte, hogy nincs barátnője, az egyetemen a kolléganők silányak voltak, nem tudott úgy nézni rájuk, mint nőkre. Váratlan dolgokat mondott, például, hogy a szókratészi figura láthatatlan, az a gondolat mélyén bujkál. Utálja a sárga gyertyák füstszagát, mert az a szag van legközelebb a halálhoz. Még hozzáfűzte, hogy ez ugyebár csekélység. Eszembe jutott, hogy ezt Szomory használta gyakran, de az egy román férfinak mit se mond.

Egymás kezét fogva beléptünk Bukarest legnagyobb és leghíresebb sírkertjébe. Az orvos azt mondta, nem óhajt belépni a kápolnába, ott csoré arcú holtak várják az elhamvasztást. Ahogyan kézen fogva megindultunk az allékon, eszembe jutott, régebben olvastam, hogy Görögországban, Kréta szigetén Kazantzakis sírján se virág, se kereszt, csak egy felirat: „Nem remélek semmit. Nem félek semmitől. Szabad vagyok.”

Az ortodoxtemetők szomorú látványt nyújtanak, mindenütt hajcsomók, cipők, ruhadarabok. A románok hét év után kiássák a holtakat, a csontokat borban lemosják, kis pamutzsákba teszik, és visszahelyezik a sírba. Ami a koporsóból kiborul, azt az utakon hagyják. Az orvos váratlanul kijelentette:

- És most nézzük meg a szobrokat.

A Bellu temetőben sok az emberméretű szobor, amelyek fiatal, angyalszerű nőket ábrázolnak, függetlenül az elhalt egyén életkorától, és ezek a szobrok vagy rózsaszínű olasz márványból, vagy ruszkicai

fehér márványból készülnek. Én azt kérdeztem kísérőmtől, hogyhogyan nem lopják el ezeket a műalkotásokat. Az orvos válasza megnyugtató:

- Soha, mert ez a temető tele van őrökkel, ott járkálnak az utakon - és amíg egy szobor mellett álldogáltunk, úgy fogta át a jobb kezemet, hogy szinte görcsösen az ujjait az ujjaim közé nyomta, szerelmesen összefonódtak a kezeink.

Ilyen agresszív akarást még soha nem tapasztaltam, szorító, birtokló érzés volt. Az orvos is érezhetett valami hasonlót, de az arca erről nem árult el semmit. Közel kerültünk egymáshoz, szavak nélkül. Flaubert írta: „a földnek határai vannak, de az emberi butaság határtalan”. S az orvos a kezemet nem eresztette el, még az autóbuszban is szorította. Eszembe jutott ott, a zsúfolt járművön, amit a festő mond az Anna Kareninában: csak azt a Krisztust festhetem meg, aki a lelkemben van. Nos, az orvos egész lénye befészkelte magát a lelkembe.

A telefont az orvos találta ki, hozzám közel lakott, a víztorony mellett volt egy kis magánházuk. Nem értékelte túl a szavakat. Egyszer éjszaka tett az autómra egy zöld ágat, aztán csengett a telefonom, de nem várta meg, hogy felvegyem. Rajtam volt a sor, tárcsáztam a számát és két csengetés után letettem a kagylót. A belső énem dolgozott, arra ihletett, hogy a másik ember tudja, gondolok rá. Egyik este trolira ültem és lementem a házához, becsengettem, de a szobában nem ültem le. Megfogta a kezemet, egészen közel állt hozzám, éreztem az arcomon a leheletét. Betódult a szobába egy fiú, fogorvosnak tanult. Rám nem tett semmilyen benyomást.

Szavak nélkül jeleztünk egymásnak, a három évig tartó szerelem ideje alatt sose hívtuk néven egymást. Ő, aki hét évvel volt fiatalabb nálam, néha azt mondta: gyermekem, van erre a román nyelvben egy kedves, kicsinyítő szó. Egyszer küldtem neki három szál kardvirágot: gyógyszer hisztéria ellen... Az orvos ettől nagyon megváltozott, addig még senkitől nem kapott virágot. Csüggedetlenül, szavak nélkül közeleedtünk egymáshoz. Előfordultak félszavak, amelyekkel az intimításokat simítottuk el. Nekem néha nagyon fáj ez az ismeretlen érzésem, néha egy jódarab búbánathoz hasonlított. Ha ritkán feljött hozzám, én ültem az ágyon, ő a fejét az ölembe hajtotta, simogattam a haját. Nem szeretkeztünk, de az ujjaink képtelenek voltak szétválni, s én tudtam, hogy ezeket a simogatásokat halálom órájáig nem fogom

elfeledni. Azt javasolta, szeretkezzünk. Hallani sem akartam róla, zavart az életkora. Ő csak vállat vont.

- Engem egyáltalán nem izgat, intézd el magadban, magaddal...

Szophoklész hagyta ránk: a lehetetlent kell akarni, hogy elérd a leheletest. Voltak mindig a lelkemben rétegek, amelyeket nem mutatok fel, a kezek szorítása árulkodott róla. Peskov, az orosz pedagógus egyszer azt kérdezte: a gyerekeket mindig verik? Maxim Gorkij adta meg a választ rá: mindig. Az orvost sose verte sebész apja, se orvosnő anyja. Az apja viszonylag fiatalon halt meg. Az ő alaptípusa az ösztönlény volt, benne a lacrima felicitas. A derű váratlanul jelent meg az arcán. Az üresség a szív éheztetése. Azt mondta, még soha életében nem volt szerelmes.

Ajándékozó irgalom volt bennem, az orvos nekem nem vett soha semmit, én viszont jeleskedtem kis meglepetésekben. Egyszer egy zöld blúzt vettem neki, mert mindig áttetsző nejloningekben járt. Gyermekek-módra örvendezett az ajándékoknak, amiből számomra az derült ki, hogy gyermekkorában nem volt elkényeztetve. Dicsőszentmártonban kezelt tébécés betegeket, s ez abból derült ki, hogy maga is tébécés volt, vese- és bőrtébécében szenvedett. Az anyja minden nap sztreptomocint szúrt bele. Elhatároztam, hogy elutazom hozzá, de előbb el kellett vonatoznom Vásárhelyre. Ő autóbusszal bejött a megyeszékhelyre, én a buszmegállóban vártam rá. Ugyanazt a barna ballonkabátot viselte. A főutcán beültünk egy cukrászdába és törökkávét rendelünk. Rajtam pliszírozott tergál szoknya és piros-barna blúz volt. A hétköznapijairól, kedvenc pácienseiről szövegelt, s mindvégig fogta a kezemet. Ez jó érzés volt. Hirtelen felálltunk és kiléptünk a helyiségből, végigmentünk a korzón, és jobbra, egy dombra kanyarodtunk fel, fogalmunk sem volt róla, hogy a helybeli szerelmesek kedves, klasszikus találkozóhelyére jutottunk, a Somostetőre, ahol leültünk egy padra. Ismét hallgattunk. Később megegyeztünk, hogy másnap leutazunk Dicsőbe. Azzal este beültem egy koncertre, Bukarestből Ciolan, a híres karmester vezényelt és Ruha István hegedült. Ruha áll a csúnya kék volt, ahogy évek óta tartotta a hegedűt. Ez kiábrándított.

Egyfolytában a nálam fiatalabb orvosra gondoltam, ez már kezdődő szerelem volt. Dicsőben, a kultúrházban valami prózai művet adtak elő. A helybeliek bámultak minket, mert az orvos soha nem jelent meg

nő társaságában. Dicsó, a kisváros egy völgyben nyúlt el, mi ketten nekivágtunk a dombok benőtte városnak. Valahol, távol tőlünk a vegyi kombinát, az égő kohók fénye az estéli égboltra vetődött. Az orvos próbált megcsókolni, az mondta: csak ne veszítselek el! Megnyugtattam, hogy nem fog. Másnap reggel a szállóban sikerült megcsókolnia, szenvedélyes, hosszan tartó csók volt. Ettől mindketten megnyugodtunk. Este a rendelőjében arra kért, feküdjek le vele. Én azt válaszoltam, most még nem lehet, majd ha feljön Bukarestbe, ott finalizáljuk szerelmünket. Nem erőszakoskodott. Másnap az utcán kálacsokrot kaptam a gyerekektől, elvittem a kórházba, ahol az orvos délután rendelt. A virágoktól kellőképpen meghatódott és újból leült az asztala mellé, és nekivadultan gyúrta, gyömszölte a kezemet. Két hét múlva, amikor feljött Bukarestbe és végigfeküdtünk az ágyon, nála semmiféle merevedés nem állt be, olyan izgalmi állapotba került, hogy mozdulni sem volt képes. Másnap az Andronache erdőben sétáltunk, ahol újfent fogtuk egymás kezét. Két hét múlva leutaztam hozzá Techirghiolra, ahol délben családi orvos volt, délután feküdt az eforiai tengerparton, hogy érje a napfény a tébécés testét. Itt aztán végre összefonódtunk. Szavak nélkül. Az orvos remegett az izgalomtól. Én nem éreztem semmit. Este visszamentem Konstancára, és csalódott voltam. Ez valami kezdet volt, semmi több, amolyan vásári tréfa. Imádkoztam, hogy ez ne legyen igaz. Zárdai éveimre gondoltam vissza, arra, hogy a kereszténység középkori eredete a kelta legendavilágba nyúlik, legyen a hős Trisztán vagy Arthur király, ez mind az íráshoz vezet vissza. Az írek sok mindent kibírnak, katolikusok, hisznek és isznak, hát innen erednek, ezért nem lettek anglikánok soha. Mindez számomra rémületes volt és vigasztalan. A goethei literatúrából ered, hogy valami távolit kell magunkhoz szólítani, a közelit állandó rezgésbe hozni. A goethei összövegek akkor kerültek közel hozzám, amikor a megtörténtekeket elfogadtam, tanultunk egymástól, másoltuk egymást.

Három nap múlva visszamentem Techirghiolra, az orvos már várhatott rám, de makacsul hallgatott, letepert az ágyra és rögtön belém hatolt. S én újfent semmi élvezeteset nem éreztem. Arra gondoltam, hogy kertünkben az almák is lassan érnek, pirosodnak. Az idő simítja ki a dolgok felületét. Tehát nekem is várni kell. Az irodalmat a nyelvérzés működteti, ahogy egy fiatal férfi szexuális ténykedését a

megszokás. Meg kell szokni azt, ami jó. Két ember viszonyában szükség van az emlékezés retrospektív pillanataira. A napfény kell, hogy megvilágítsa a pillanatokot, csak ebből fakadhat az ájulást kiváltó élmény, ami nem lehet se puffadt, se szürke. Az ájulás csukott szemmel magával sodor. Mi szeretkezés közben is hallgattunk, nem tévedtünk a nyelv ingoványára. A létbiztonságot jelentő karókat elkerültük, néha az orvos utasított, hogyan tartsam a testemet, ereszem lazán le a lábamat, tehát ő figyelt rám, utasított. Az érzésnek számtalan verziója van, ahogyan a velünk összeforrt embert figyeljük, s az orvos tanulmányozhatott engem. Éreztem, amikor elélvez, amikor a forró sperma belém ömlött, de ezt szavakkal sose fejezte ki. Hallgatott.

Egy hónap múlva mentem le újra a tengerre, az orvos egy kollégával kijött az állomásra. Este kiültünk a tengerpartra. Furcsa remegés-féleléséget éreztem az orvosban, a padon ülve hirtelen azt mondta:

- Rondán viselkedtem veled most egy hónapja az injekciótól, amit magamba szurkáltam, nehogy impotensnek lássál, kinyírta az idegeimet...

Elmondtam neki, hogy most olvasom Tolsztoj naplóját, szerinte egy fiatal férfire a legnagyobb áldás, ha egy nála kissé idősebb nő tanítja meg szeretni. Ezzel az orvos egyetértett. Szerinte én módfelett türelmes vagyok, s ez embernél ritka tulajdonság. Dült közöttünk a kierielt harcművészet. Az orvos biztatott, hogy holnaptól minden másképp lesz. A mi szerelmünk elvarratlan varázslat volt. Másnap bejött értem a megyeszékhelyre, együtt tettük meg az utat Techirghiolra. Arra gondoltam, hogy ez a kettesben utazás regényes, vonzóan bánatosak voltunk, s ez jól állt nekünk. Ahogy a nagyon kicsi szoba ajtaja becsukódott mögöttünk, olyasmi történt meg velem, ami soha addig, az orvos rám vetette magát, egész testében remegett, s az én testem átvette ezt a remegést. A végén kijelentette:

- Nagyon jó volt...

Nálam az élvezet elmaradt, de a remegést átvettem, az ölem adakozott. Az írás művészete olyan, mint a meg nem élt utazás lehetősége, vélekedett Ibsen, aki soha életében nem utazott, ő csak mindig, egyfolytában írt. Létezik egy szép, nyelvi illat, ebből fakadt az én prózám. Baudelaire írta le: semmi cinkosság, előre, tovább, akkor inkább a halál, kiöltött nyelvvel, előre. Ez a fajta szeretkezés a szeretet egyesülése volt, elsőre. Hazátlanabb az én szavam a szónál, tulajdon-

képpen nekünk nem is volt szavunk. Próbáltam tisztázni magamban, hogy egyáltalán mi is minősül szónak?

Este buszra ültünk, s bementünk Eforiára, ahol a tengerpartra lejöött orvosok találkozója zajlott, akik mind nálamnál fiatalabb emberek voltak. Képtelen voltam bekapcsolódni az ő szövegelésükbe. Miután visszatértünk Techirghiolra, ugyanazzal a remegéssel birtokolt, mint délután, s ez aztán így folytatódott három éven át, amíg szerelmünk tartott. Tüpoztos világosság uralt el bennünket. Az álomvilágban a jelen az, ami dönt. Szókratész írja: ha a halál után nem jönnek álmok, akkor a halál egy csodálatos nyereség. Úgy teltek hétköznapijaim, mintha folyamatos, csodálatos veszélyben lennék. Lázadó fájdalom és mély magyar bánat. Apám mesélte egyszer, hogy anyámon már jól látható volt a terhesség domborulata, de ő bábához járt, hogy engem elvetessen. Én viszont nem adtam magamat. Az emberi egzisztencia kínzó kérdései kísértettek. A káromlás és a káromkodás misztériuma, írta Goethe. A Divina Comedia a szféra csúcspontja, „kizökönt a világ”, írja Shakespeare.

Másnap elmentem a körzeti rendelőbe, ahol az orvos rendelt. Az utca nagyon hosszú volt, telve tengerparti napfényvel. Azt hittem, sose érek a végére. Az orvos elment az ebédért, ami rettenetes ízű volt, amolyan közkonyhai koszt. És egész délután vadul szeretkezünk. Telhetetlen volt. Szeretkezés után elfeküdtünk egymás mellett, az orvos szeretett elpihenni a testem melegében. Hirtelen azt mondta:

- Attól félek, nehogy baj legyen a májammal, nehogy hepatitiszt kapjak...

És amitől félsz, az nem kerül el. Telefon Dicsőből, hogy az orvos bent fekszik Bukarestben, a járványkórházban. Rögtön kompótot főztem almából, mazsolából, vaníliából. A kórház Bukarest külvárosában volt, előtte tömeg, az ablakokban ott álltak a betegek. Bődületes hangzavar. A végén kijött az orvos is. Ideges volt, nyugós, amikor nyújtottam az uborkás üvegben lévő kompótot, módját ejtette, hogy rásimogasson a jobb kezem fejére. Az érintés után enyhült a hangulata, s amíg ott ácsorogtam a kórház előtt az üres szatyorral, szellőzködő madarak röpdöstek a fejem felett, a testem körül. „A szerelem ahány, annyi, mondják, ilyen is tud lenni...”

Miután kiengedték a kórházból, lementem hozzá. Orvos volt, tudta, hogy még fertőző, tehát nem csókolóztunk, nem szeretkezünk, én

ültem az ágyon, ő fekvé az ölemben nyugtatta a fejét, egész testében remegve simogatta a kezemet, a karomat, soha ilyen szeretkezésben nem volt részem. Újból lementem Dicsőbe, az orvos este szolgálatos volt a városi rendelőben, és Scheitz doktor, a gyógyszerész feljött hozzánk csokoládéval kevert kávéval. Ahogy a patikus távozott, az orvos rám vetette magát, ott feküdtünk a keskeny vizsgálóágyon, és sírtunk. Hajnalban a szállodáig kísért. A város még aludt körülöttünk, s mi csak mentünk egymás kezét fogva. Beteltünk egymással. Valamelyik vendéglőben zene szólt, ez így tökéletes volt. A zene a lelket nem felemeli vagy lealacsonyítja, izgatólag hatott rám, mintha valami felfoghatatlant kapnék szüntelenül. Ahogy Goethe írta erről a lelkiállapotról, még a gondolat is lecsúszik. S ez így ment pontosan három évig, amíg a viszony tartott.

Karácsony. Köblös Elekné Kajlik Karolina az ünnepekre befogadott bennünket magához. Az orvos bejött hozzám Dicsőből. Leült mellém a díványra, és nézett, nézett, a végén azt mondta:

- Még sose láttalak ilyen édesnek. - Rajtam zöld színű buklé szövetruha volt, fekete, kézi horgolásos gallérral. Az orvos átölelt és a megvetett ágyhoz vitt, belém hatolt és estig úgy maradtunk, összefonódva.

Másnap a főutcán sétáltunk, az ortodox székesegyház láttán az orvos azt mondta:

- Arra gondoltam, ha majd megnősülök, az esküvőt egy ilyen templomban szeretném.

A tegnap délutáni, végtelen szerelmeskedés után ez nagyon rosszul esett nekem. Ő, aki olyan keveset beszélt, ezt most az orromra akarta kötni. Délután Varró Ilivel, a legjobb barátnémmal és Köblösnével színházba mentünk. Néhány nap múlva mind Ili, mind az orvos bevallotta nekem, hogy ők ketten kokettáltak, ám az orvos még hozzáfűzte:

- Nekem viszont csak te kellesz... - ez némileg megnyugtató. Én kísértem ki az autóbusz végállomására. Hosszasan, hálatelten csókolgattam, s mindvégig a jobb kézfejemet morzsolta. A vonaton összefőttem Beke Gyurival, bámult rám.

- Te, van valami az arcodon, úgy nézel ki, mintha szerelmes lennél. - Gyuri, a nagy riporter tudott látni.

Aztán hirtelen lett vége a viszonyoknak, az orvos néha tudott komiszkodni is, s én már meguntam. A kínaiaknak van egy növény-horoszkópja, főleg virágokról nyújt magyarázatot, egyetlen kis, zöld bokor szerepel benne, s az én voltam. Égig magasztal, s a végén, mint hibámat, odagörbíti: ami a rovásomra felírandó, hogy nem tudok megbocsátani, s ha egyszer valaki megbántott, én hátat fordítok neki, s az örökre szól. Ez így volt ebben a szerelemben is.

Később az orvos megnősült, egy Gruia nevű, dicsői diáklányt vett feleségül. A házasság egy hónapig tartott, lementek Eforiára, az orvos vérhast kapott és szenvedett. Az ifiasszony akkor már egy műegyetemi évfolyamtársával élt. Elköltözött az orvos házából. Ő pedig kért, könyörgött, hogy utazzunk el három napra valahová. Hallani sem akartam róla. Írtam neki egy levelet, *Karácsonyi levél* volt a címe.

Az évek teltek, egyszer Szatmárnémetibe utaztam terepre, az állomáson vettem egy fővárosi napilapot, a szállodában nyitottam ki. Benne volt az orvos halálhíre, akkor már a fővárosi Cantacuzino szérumgyártó intézet igazgató-helyettese volt. Mintha kútba estem volna, még a rádió hangja is zavart. Miután visszatértem a fővárosba, felhívtam a telefonszámát. Megtudtam, hogy a halála előtti vasárnapon egyik barátjánál ebédelt, aki fogorvos volt, vele találkoztunk is egyszer.

- Nelu, te még emlékszel Marikára?

A fogorvos elámult.

- Az meg kicsoda?

- Hát az újságíró...

Erre eszébe jutottam Dobre Nelunak, persze, hogy emlékezett rám, az egész Cantacuzino Intézet tudta, hogy az orvos szerelme egy újságíró. Nelu azt javasolta:

- Menjünk ki a Feltámadás temetőbe, ott van a Ionescu család kriptája, viszünk sárga gyertyákat, meggyújtjuk, világítunk neki.

Eszembe jutott, hogy az orvos a Bellu temetőben, régen, azt mondta nekem, utálja a holtaknak gyújtott sárga gyertyák szagát. Rákiáltottam a fogorvosra:

- Szó sem lehet róla, nem akarom azt a sírhelyet látni, érted?

Értette. S nekem hirtelen beugrott Guillaume Apollinaire *Bűcsü* című verse:

*Letéptem ezt a hangszálat
Már tudhatod az ősz halott
E földön többé sose látlak
Ó idő szaga hangszálak
És várlak téged tudhatod
(Vas István fordítása)*

Szinte minden nap rá gondolkok, s mondom, mondogatom Apollinaire rövidke versét. S ez így megy, mendegél évtizedek óta. Örökre, örökre.

*Hold, 2014
(17 x 14 x 9 cm, bronz)*